BESLUT

Datum 2025-12-19
Dnr 4246-2025

Stf justitieombudsmannen
Stefan Holgersson

Uttalanden om hur barnets bästa ska beaktas i samband med att videosamtal mellan intagna och barn ställs in

Anmälan

I en anmälan som kom in till JO förde AA fram klagomål mot Kriminalvården, anstalten Hinseberg, och anställda där, samt uppgav i huvudsak följande.

Hon hade ett inbokat Skypesamtal med sina barn på sin födelsedag. Eftersom hon fyllde år hade de på förhand bestämt att de skulle fika. Samma dag som samtalet skulle äga rum fick hon dock veta att det hade ställts in med anledning av att personalen hade mycket att göra. Hon fick inte ringa hem och meddela att det var inställt. Hennes barn blev väldigt ledsna och oroliga. Skypesamtal är det enda sättet som de kommunicerar på.

Utredning

JO hämtade inledningsvis in muntliga upplysningar från anstalten. Av dessa framgick bl.a. att ett inplanerat Skypesamtal mellan anmälaren och hennes barn hade ställts in aktuell dag, dock var det var ovisst om hon fick tillfälle att underrätta sina närstående om det eftersom personalen inte kom ihåg om så skett och det saknades dokumentation om det.

Kriminalvården uppmanades därefter att yttra sig över uppgifterna i anmälan om att AA inte fick underrätta sina barn om att videosamtalet hade ställts in och besvara frågor vissa frågor. I sitt remissvar anförde myndigheten, genom chefen för sektionen för verksjuridik – verkställighet, straffrätt m.m., följande:

> […]
>
> **Utredning**
>
> Uppgifter om omständigheterna har hämtats in från Kriminalvårdens region Mitt, som i sin tur hämtat in följande uppgifter från anstalten Hinseberg. Berörda befattningshavare har fått möjlighet att lämna synpunkter.
>
> Underrättades barnen på något sätt om att det inbokade videosamtalet hade ställts in? Om ja, hur och när? Om nej, varför inte? Hur beaktades barnrättsperspektivet?
>
> Vid den aktuella tidpunkten inträffade det olika oförutsedda händelser, som krävde stora personalinsatser, i anstalten Hinseberg. Videosamtalet behövde därför skjutas på till dagen efter. Den personal som var i tjänst vid det aktuella

tillfället har inte kunnat redogöra för omständigheterna kring hur det inställda videosamtalet hanterades eller om AA erbjöds att kontakta barnen eller den som ansvarar för deras vårdnad för att underrätta om att samtalet blivit inställt.

Vid videosamtal beaktas barnrättsperspektivet generellt genom att den intagnas kontaktperson i samband med beslut om videosamtal informeras om beslutet och om att kontaktpersonen ska ansvara för att planera och genomföra samtal med den intagna i fråga. Kontaktpersonen informeras även om hur barnets bästa kan beaktas när det gäller videosamtal. Personalen finns som stöd för den intagna i samband med samtal. Anstalten har vidare inrättat barnombud i syfte att stötta personalen i frågor om barn till intagna, främja barnens bästa och hålla barnrättsfrågan aktuell. Barnombuden informerar årligen övriga medarbetare i samband med arbetsplatsträff och öppet hus om vikten av att beakta barnrättsperspektivet och bidrar till ökad kunskap om det. Mer information om barnombud finns i Kriminalvårdens handbok för arbetet med barnrättsperspektivet (2016:4).

Har anstalten - eller Kriminalvården i stort - några rutiner för hur det ska gå till när inbokade videosamtal mellan intagna och deras barn ställs in? Ska t.ex. verksamhetsstället underrätta barnets vårdnadshavare eller annan person som ansvarar för barnets dagliga omsorg om det? Hur tas barnrättsperspektivet i beaktande?

Det finns ingen formellt upprättad rutin i anstalten Hinseberg eller Kriminalvården i stort för tillvägagångssättet när ett videosamtal mellan intagna och deras barn ställs in. Praxis är dock att den intagna ges tillfälle att ringa den som har ansvar för barnet för att meddela att videosamtalet ställts in. Om den intagna inte har ett tillstånd inom Kriminalvårdens INTIK-system till den person som ansvarar för barnet ges den intagna möjlighet att ringa ett kontrollerat samtal, om läget i verksamheten tillåter det. Alternativt meddelar någon ur personalen den som är ansvarig för barnet att samtalet ställts in.

Vilken information får barn på förhand om videosamtal med intagna föräldrar och hur de går till? Får barn exempelvis information om att sådana videosamtal kan ställas in med kort varsel?

Intagnas anhöriga hänvisas till hemsidan https://insidan.kriminalvarden.se i samband med att beslut ska fattas. De delges även information genom utskick av samtyckesblankett samt genom dokument som skickas ut till anhöriga före besök i anstalt.

Rättslig reglering

Av artikel 3.1 barnkonventionen framgår bl.a. att det vid alla åtgärder som rör barn i första hand ska beaktas vad som bedöms vara barnets bästa.

Av 1 kap. 5 § första stycket fängelselagen (2010:610) framgår att verkställigheten ska utformas så att den intagnes anpassning i samhället underlättas och så att negativa följder av frihetsberövandet motverkas.

Av 7 kap. 4 § fängelselagen framgår bl.a. att en intagen får stå i förbindelse med en annan person genom elektronisk kommunikation i den utsträckning det lämpligen kan ske.

Av allmänna råd till bestämmelsen i Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd (KVFS 2011:1) om fängelse, FARK fängelse, framgår att med uttrycket lämpligen kan ske avse praktiska förutsättningar för elektronisk kommunikation, t.ex. vad som är möjligt med hänsyn till anstaltens rutiner samt tillgången till personal och utrustning för sådan kommunikation.

Av 7 kap. 13 § FARK Fängelse framgår bl.a. att en intagen får beviljas tillstånd att genomföra videosamtal endast om den intagne bedöms ha starka skäl för det.

> Av de allmänna råden till bestämmelsen framgår bl.a. att starka skäl för att få genomföra ett videosamtal kan finnas för kontakt med närstående barn. Om en prioritering behöver göras utifrån tillgängliga resurser av personal och videoutrustning bör i första hand videosamtal mellan ett barn och dennes vårdnadshavare eller förälder beviljas.
>
> Av 6 § förvaltningslagen (2017:900) framgår att en myndighet ska se till att kontakterna med enskilda blir smidiga och enkla. Myndigheten ska lämna den enskilde sådan hjälp att han eller hon kan ta till vara sina intressen. Hjälpen ska ges i den utsträckningen om är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet. Den ska ges utan onödigt dröjsmål.
>
> **Kriminalvårdens bedömning**
>
> Den aktuella dagen inträffade det flera oförutsedda händelser, som krävda stora personalinsatser, i anstalten Hinseberg. Videosamtalet kunde därför inte genomföras.
>
> Kriminalvården bedömer att anstalten Hinseberg borde ha kontaktat, eller gett AA möjlighet att kontakta, den som ansvarar för barnens vårdnad för att informera om att videosamtalet hade ställts in. Det är också så anstalten generellt hanterar inställda videosamtal mellan intagna och deras barn. Det har dock inte kunnat utredas om barnen informerades om att videosamtalet ställdes in eller inte.
>
> […]

Kriminalvården upplyste därefter JO om följande. Anstalten Hinseberg skickar ut olika informationsblad om besök till anhöriga inför att ett barn ska ha ett första videosamtal med en intagen, förutsatt att inget besök ägt rum tidigare. Dessutom får anhöriga en blankett som ska fyllas i och återsändas till anstalten benämnd ”Blankett Krimvideo” innan ett första videosamtal äger rum. JO har fått ta del av dessa handlingar.

AA kommenterade Kriminalvårdens yttrande och framförde bl.a. följande. När samtalet ställdes in i sista stund hade hon ingen möjlighet att meddela barnen, eftersom hon inte har någon beviljad INTIK. Hon påtalade för personalen att hon behövde underrätta barnen, men fick inget gehör.

Rättsliga utgångspunkter

Kriminalvården har redogjort för viss relevant rättslig reglering. Jag vill för egen del tillägga följande.

Från och med den 1 januari 2020 gäller Barnkonventionen som svensk lag (1 § lagen [2018:1197] om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter). Vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa (artikel 3.1 Barnkonventionen).

I Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd (KVFS 2011:1) om fängelse, FARK Fängelse, kommer principen om barnets bästa till uttryck. Där anges att i frågor som berör barn ska barnets bästa särskilt beaktas och att bedömningar som rör barnets bästa ska ta sin utgångspunkt i det enskilda barnets situation.

Vidare ska överväganden avseende barnets bästa dokumenteras och i motiveringen till beslut ska det redogöras på vilket sätt barnets bästa har vägts in i den bedömning som ligger till grund för beslutet. (1 kap. 2 a § FARK Fängelse).

I Kriminalvårdens handbok för arbetet med barnrättsperspektivet (2016:4) står bl.a. att det är viktigt att barnets bästa synliggörs i beslutsfattande och praktiska situationer. Vidare ska anstalter tillse att videosamtal förbereds och följs upp med såväl klienten som anhörig så att samtalen utgår från barnets behov. Exempelvis rekommenderas att personal, om möjligt, följer upp ett videosamtal med den anhöriga. I Kriminalvårdens handbok för besök och elektronisk kommunikation (2014:3) nämns att tidpunkten för genomförande av ett videosamtal bör bokas i förväg så att båda parter är informerade om när samtalet ska ske.

Bedömning

Anstalten har inte kunnat reda ut om barnen fick någon information om att videosamtalet ställdes in aktuell dag och utifrån utredningen som finns i ärendet är det inte möjligt att bedöma om barnen kom att underrättas eller inte. Oaktat detta finner jag anledning att uttala mig om hur Kriminalvården borde agera i en situation som denna.

Även om Kriminalvården inte uttryckligen har någon skyldighet att tillse att anhöriga till en intagen får besked om ett videosamtal ställs in så finns det i de fall som barn är involverade anledning att uppmärksamma frågan med beaktande av barnets bästa. Av de handböcker som jag ovan redogjort för framkommer bl.a. att videosamtal bör bokas i förväg och att anstalter har ett ansvar för att dessa förbereds samt följs upp. Jag anser att det är lika självklart att barn, utifrån ålder och mognad, förbereds inför och får besked om när ett videosamtal ska äga rum som att barn får information om när ett inplanerat videosamtal inte kan komma att genomföras med beaktande av barnrättsperspektivet men även utifrån serviceskyldigheten i 6 § förvaltningslagen (2017:900).

Det nämns inte i det informationsmaterial som skickas ut till anhöriga och som JO tagit del av att videosamtal kan ställas in med kort varsel, förutom att det på en sida i en målarbok finns en upplysning om att det ibland kan bli kö till telefonen och att det inte alltid finns telefontid när man lovat att ringa. Jag har utifrån dessa omständigheter förståelse för att ett barn bl.a. kan känna oro om ett inplanerat videosamtal inte blir av, utan att veta varför. Detta innebär, enligt min mening, att det är ännu viktigare att barn på något sätt underrättas om samtalet inte kan genomföras.

Jag instämmer i Kriminalvårdens bedömning att anstalten borde ha kontaktat eller, om möjligt, gett AA möjlighet att kontakta den som ansvarade för barnens

vårdnad om att videosamtalet hade ställts in den aktuella dagen. Dessutom borde sådana åtgärder ha dokumenterats.

Avslutningsvis vill jag nämna att det är positivt att myndighetens praxis är att man ska kontakta eller, om möjligt, ge den intagna möjlighet att på något lämpligt sätt underrätta barn om ett videosamtal ställs in. Däremot borde en sådan typ av rutin finnas nedskriven för att främja en enhetlig tillämpning och i högre grad säkerställa att barnets bästa beaktas när ett samtal ställs in på förhand.

Vad anmälaren fört fram i övrigt föranleder inte något uttalande eller åtgärd från min sida.

Ärendet avslutas

Beslutet har fattats av stf JO Stefan Holgersson. Dokumentet har fastställts digitalt och har ingen underskrift.

Rättssakkunniga Charlotte Svensson Prozenko har föredragit ärendet och tf. byråchefen Jörgen Buhre har deltagit i beredningen.